

LA VAGA GENERAL DE MATARÓ DEL 23 AL 26 DE MARÇ DE 1946

1.— *Introducció.*

Crec que a causa de l'època duríssima de repressió política i sobreexplotació econòmica en què es vivia l'any 1946, la vaga general de Mataró marcà una fita important en la història del moviment obrer mataroní. És per això pel que he decidit d'emprendre aquest estudi que ha topat amb força inconvenients inherents a les circumstàncies repressives del franquisme de la postguerra: dificultats de trobar documentació escrita, car la premsa oficial de llavors, com és obvi, ignora tot fet d'oposició o resistència. També m'he trobat que el "Diari de Mataró" no sortí publicat del gener a mitjans de maig del 1946. Només hi ha algunes minses referències a la vaga per part de la premsa obrera clandestina i unes poques ratlles en el llibre *Las Huelgas contra Franco* (1). Per tant he hagut de recórrer al testimoniatge oral, però el temps transcorregut des d'aleshores —39 anys— ha dificultat molt trobar testimonis protagonistes d'aquesta vaga (només dos).

Malgrat aquestes mancances, empès per l'interès extraordinari que desvetlla aquesta vaga, he cregut convenient —malgrat les poques dades de què dispo— reconstruir-ne els fets, tot confiant que d'altres testimonis protagonistes, que l'hagin viscuda, puguin aportar noves dades a fi de millorar i enriquir aquest petit estudi.

Abans però, de començar pròpiament amb el seguiment de la vaga general de Mataró, faré una petita introducció de les circumstàncies socio-polítiques de l'època, per a situar històricament el conflicte vaguístic mataroní.

2.1.— *Any 1946: la situació general a l'estat espanyol.*

Amb la desfeta de l'eix el 1945, disminuï la ferotge repressió franquista començada el mateix 1939 contra el poble treballador que ocasionà milers i milers d'execucions, i renaixé l'esperança d'una intervenció aliada que posés fi al règim feixista espanyol. Així, els partits i les organitzacions clandestines, que ja s'havien organitzat mínimament els anys anteriors, prengueren una gran volada. A Catalunya pel maig del 1945 es creà l'ANFD (Aliança Nacional de Forces Democràtiques) que aplegava l'ERC, l'EC, l'ACR, la UDC, la Unió de Rabassaires, el Partit Català d'Esquerra, la CNT, el M.LL, la FAI, les JJ.LL., el PSOE, les JJ.SS., el POUM i la UGT. Més tard, pel desembre del mateix any, es creà un altre organisme unitari, el CNDC (Consell Nacional de la Democràcia Catalana) que agrupava totes les forces nacionalistes catalanes.

Per altra banda, la nova situació internacional, sorgida de la Segona Guerra Mundial, provocà un aïllament del règim franquista, amb la consegüent condemna del règim per part de l'ONU, la retirada d'ambaixadors i el bloqueig econòmic el mateix 1946. Amb tot, la no intervenció contra Franco dels aliats era ja segura i la repressió seguia actuant durament: així el 1946 hi havia a tot l'estat 223.563 presos en llibertat vigilada, 237.619 en llibertat condicional, 1.206.319 que havien obtingut la llibertat, 136.513 que encara eren empresonats, dels quals 2.643 per delictes comesos en els darrers anys.

Així tenim que, malgrat aquesta certa eufòria organitzativa i activista produïda per l'esperança en l'enderrocament del règim, la brutal repressió, la por, la fam i la misèria seguien sent la tònica general que seguia patint el poble treballador.

2.2.— La reorganització del moviment obrer i les condicions de vida del poble treballador als Països Catalans.

L'any 1946 marcà l'alça organitzativa de les organitzacions obreres, molt especialment de la CNT, i en menor grau de la UGT i dels partits obrers i republicans. És una època en què la CNT assolí la xifra de 90.000 cotitzants als Països Catalans, amb una forta implantació i presència a les fàbriques —el mateix Bartolomé Barba, governador civil de Barcelona, en reconeix la presència (2)— amb nombroses publicacions, manifestos i octavetes.

En aquests anys (1945-1946) fins i tot molts empresaris facilitaven les tasques de reorganització de la CNT, davant de la possibilitat d'una intervenció aliada que enderroqués el règim franquista. Les condicions de vida del poble treballador eren realment terriblement dures i difícils: condemnat a la més flagrant misèria, el nivell de vida s'havia reduït en un 80 per cent respecte al 1936 (3), i fins el 1956 no s'arribaria a la renda per càpita d'abans de la guerra. Salaris de fam, un racionament escàs que obligava els obrers a procurar-se queviures en el mercat negre, fomentat pels estraperlistes, a uns preus desorbitants. Un salari mitjà d'un obrer del tèxtil era llavors de 30 ptes. setmanals, que eren del tot insuficients per a viure, car per exemple un quilo de pa costava de racionament 0,55 ptes. al mercat negre, l'arròs 3 i 16, les patates 1,20 i 3, el sucre 5 i 30 ptes. Després s'havia de suportar les restriccions elèctriques i tot tipus de vexacions, humiliacions i repressions de tota mena que, unides a la forta sobreexplotació econòmica i a la repressió política, feien de la vida de l'obrер, una vida molt dura i difícil.

2.3.— El moviment vaguístic del 1946.

Coincidint amb l'acabament de la Segona Guerra Mundial, començà tot un moviment vaguístic a Catalunya que culminà en la primavera del 1946 —quan esclatà la vaga general de Mataró—. Aquesta onada vaguística començà l'estiu a La Maquinista de Barcelona, per estendre's —segons el mateix B. Barba (4)— a la tardor, de 45 a 71 empreses del ram tèxtil, metal·lúrgic i químic.

L'esperança nascuda de la desfeta feixista donà força al moviment vaguístic, que esclatà de bell nou el gener del 1946 a diverses fàbriques de Barcelona, el Maresme i el Vallès, entre d'altres indrets, culminant amb la vaga general de Manresa del febrer. Posteriorment, cap a la primavera, les vagues prengueren una nova embranzida estenent-se a la majoria d'empreses del tèxtil i del metall, principalment, de tot Catalunya.

Les vagues nasqueren d'una manera espontània entre els treballadors, essent sovint impulsades un cop endegades per la CNT o pels comitès d'enllaç CNT-UGT i responien a causes econòmiques i de solidaritat.

Són diverses les publicacions obreres que esmenten a les seves pàgines aquest moviment vaguístic; n'esmentaré aquí alguns fragments, com l'aparegut a la "Solidaridad Obrera", de la CNT (5): *Debemos adoptar en los lugares de trabajo una actitud digna en defensa de los intereses de los trabajadores, dando la tónica de seriedad, ejemplo de entereza, resucitar, en una palabra, aquel espíritu rebelde, aquella hombría que presidía antaño todos nuestros actos... Los movimientos huelguísticos de Manresa, Terrassa, Sabadell, Barcelona, etc., son la expresión de un proletariado que empieza a despertar de un letargo en que le sumió el terror gubernamental. Son los primeros chispazos organizados de rebeldía, usando la táctica de acción directa, fruto de los largos años de lucha encuadrados en la organización libertaria.*

Llegim per altra banda a "Las Noticias", (6) portaveu de la UGT de Catalunya: *Las acciones que simultáneamente se han ido sucediendo en todo lo que va del presente año en diferentes empresas de Barcelona y pueblos limítrofes, acciones realizadas con el fin de alcanzar un mejor racionamiento, aumento de salarios u otras reivindicaciones inmediatas, ponen de relieve el descontento y la efervescencia honda que palpita en el seno de todos los obreros, hacia el régimen de tiranía que existe en nuestra Patria... El ejemplo de combatividad demostrado por los obreros de todas esas empresas de Barcelona, Mataró, Manresa, Cornellà, l'Hospitalet, etc., debe servirnos de estímulo para hacer que la movilización de los obreros alrededor de sus reivindicaciones inmediatas, pero también por el hundimiento del franquismo, sea un hecho a la menor brevedad posible. Y estrechamente ligada a esta lucha, velar porque la más ardiente unidad presida toda acción.*

També a l'òrgan del POUM "La Batalla" (7): *...Las recientes huelgas de Manresa, Sabadell, Terrassa i Mataró, han galvanizado el cuerpo sangrante y hambriento del pueblo español. Las repercusiones inmediatas se dejarán sentir en Barcelona.*

A part de les publicacions, també foren nombroses les octavetes escampades al llarg de les múltiples vagues. Reprodueixo tot seguit un parell d'octavetes, molt significatives, distribuïdes per la CNT:

TREBALLADORS!

Les vagues reivindicatives i de solidaritat deuen ésser mantingudes amb fermesa.

Per tot arreu el moviment massiu de la classe obrera ha palesat la protesta unànim contra el tirànic règim franquista.

Ara més que mai hem de lluitar amb braó pel pa de nostres fills i famílies, per la llibertat del poble, per la justícia social.

Confederació Regional del Treball de Catalunya.

AUMENTO DE SALARIO
MAS PAN
ABARATAMIENTO
DE LAS SUBSISTENCIAS

C N T

3.1.— *La vaga general de Mataró: antecedents.*

Mataró era el 1946 una ciutat de poc més de 30.000 habitants, amb una classe treballadora ocupada majoritàriament en el tèxtil. Les condicions de vida eren dures i difícils com a tot arreu: salaris baixíssims, per exemple el sou mitjà d'un obrer del tèxtil era de 30 ptes. setmanals, un racionament molt escàs, del tot insuficient, que feia que se'ls acabessin de seguida els queviures, i aleshores els havien d'adquirir al mercat negre a uns preus altíssims; però evidentment, el greu problema era que no disposava dels diners per a comprar-los, car amb el sou de misèria que cobraven al mes, només els arribava per una setmana. A aquesta situació penosa calia afegir-li les contínues restriccions de llum i electricitat que patien, i que també afectaven les fàbriques (8), amb un 25 per cent de restriccions.

Cap al novembre de 1945, i davant aquesta situació desesperada de fam i penúries, les dones treballadores més significatives del tèxtil, per tal de no comprometre els homes ja fixats per la policia, van celebrar una reunió per discutir la situació. Van rebutjar de fer vaga per evitar l'acomiadament o el tancament de les fàbriques i es decidiren per iniciar una vaga de braços caiguts. L'endemà començaren a parar els telers i les màquines de totes les fàbriques del tèxtil i del ram de l'aigua, iniciant-se així, a iniciativa de les dones, una vaga de braços caiguts a totes les fàbriques de Mataró. Davant l'extensió i eficàcia de la vaga, els patrons s'avingueren a negociar amb les vaguistes, les quals enfrontant-se amb els amos, sentenciaren: *Nosaltres amb el que ens pagueu no podem viure, per tant, per no viure, doncs no treballem.* A la fi, davant de l'actitud ferma i decidida dels vaguistes, els patrons hi accediren, i acordaren de donar-los 75 ptes. més cada mes, a part del sou, com si fos una mena de prima. La vaga així finalitzà i tothom tornà a la feina. Cal afegir que la guàrdia civil mitjança en el conflicte, propiciant la negociació, el diàleg entre obrers i patrons per posar fi a la vaga de braços caiguts.

3.2.— *Desenvolupament de la vaga.*

Aquestes 75 pessetes extra, de més, els treballadors de Mataró, però, les van deixar de cobrar al cap de tres mesos, quan possiblement la feina va baixar una miqueta. El mateix B. Barba, governador civil, reconeix l'escassetat dels proveïments

com a origen dels conflictes i parla de la necessitat de no apujar els salaris i que els patrons subministrin aliments a preus de taxa al treballador (9): *En relación con las industrias, en una provincia de la densidad obrera de Barcelona, el problema de los abastecimientos alcanza una importancia extraordinaria, porque los obreros toman a veces pié de la escasez para manifestarse descontentos, azuzados sin duda, por organizaciones clandestinas con ramificaciones en el exterior, y los industriales desean facilitarles artículos a precio de tasa, comprándolos dónde los haya, para satisfacer las auténticas necesidades de sus operarios y para evitar así –resolviendo el caso de un modo más favorable para las dos partes– una elevación de jornales, que por lo pronto, resulta menos positiva que unos buenos kilos de suministros. En cambio a la larga puede convertirse en gravosa para los patronos, si normalizada la situación alimenticia, tuvieran que mantener el mismo salario.*

En el cas de Mataró, tanmateix, els patrons no van facilitar als treballadors els proveïments de queviures; els van concedir, com hem esmentat, una prima de 75 pessetes que els va ser retirada tres mesos més tard. I tornà, així, a plantejar-se el conflicte a tot Mataró.

Quant a les organitzacions clandestines, de què parla en Barba, sabem que l'any 1946 estava fortament implantada la CNT a totes les fàbriques, on es cotitza, pagant també una quota pro-presos, per aquesta central sindical, fins l'any 1953. És difícil, a hores d'ara, de poder saber amb exactitud el nombre de cotitzants, però hom creu que deuria superar, de totes totes, la xifra de 1.000 adherents (10).

Bé, tornant al conflicte, segons l'Albert Ferri (11), durant el mes de febrer es produïren a Mataró "plantes" importants, a les principals fàbriques, és a dir, una vaga de braços caiguts.

Tot seguit, en no rebre els 15 duros, les treballadores de Can Minguell van protestar dirigides per la Pepa Maca, gran animadora d'aquesta vaga, i dona valenta, enèrgica, amb bons dots d'oratória, afiliada a la CNT. Els patrons van contestar: *Ah; és que això no és pas cap llei, nosaltres us ho vam donar perquè vam voler.*

Aleshores, la Pepa Maca i d'altres dones es van reunir amb els homes més significats de les fàbriques, i també molt fixats per la policia; en Xandro Vergés i en Roig de la CNT, en Macià del POUM, en Terenci del MSC, i en Tuixants d'ERC. I van acordar preparar la vaga general. Però, a fi d'aconseguir els objectius proposats, l'èxit de la vaga, es decidí llavors que els homes es mantindrien a la segona fila, essent les dones les que donarien la cara. Tot seguit se celebrà una Assemblea de treballadors, als afores de Mataró, a l'aire lliure, cap al Desviament, prop del Pericó. Allí s'acordà de fer vaga sense entrar a les fàbriques, i es preparà l'extensió de la vaga a totes les fàbriques mitjançant l'actuació de les dones. Segons la "Solidaridad Obrera" (12): *Les vagues s'extingueren a Mataró, les dones han estat les que adonant-se del perill que suposava per als seus pares, marits i germans, d'anar a la presó immediatament, els invitaren a romandre als telers mentre elles es llençaven als carrers en manifestació.* En canvi, segons els testimonis orals, a les fàbriques tampoc hi

entraren els homes; no hi entrà ningú, ni tan sols alguns esquirols que produïren alguns incidents en topar amb els piquets de vaga que els barraren el pas.

La vaga, començada a Can Minguell el dia 23 de març, s'estengué el mateix dia a les fàbriques més importants del tèxtil: Can Gassol, Can Marfà, Can Fontdevila, Ca l'Imbern, Ca l'Esclop, Carrau, etc., i també a les del ram de l'aigua: Can Marrot, Can Marchal... Tot seguit van ser detinguts quadre destacats treballadors: en Macià, Tuixents, en Terenci i en Roig. Un cinquè, l'Alexandre Vergés va poder escapar. (La publicació "Lluita", del PSUC (13), parla de 5 detencions, segurament deuen comptar en Vergés com a detingut).

Traslladats a la via Laietana de Barcelona, van ser durament interrogats i els increpaven tot dient: *Nosaltres ja sabem que vosaltres feu servir les dones d'escut, però en realitat qui ho porteu sou vosaltres, perquè no hi ha ningú capaç de fer una cosa tan perfecta.* I efectivament la vaga era molt perfecta, i de seguida s'estengué a tot Mataró, arribant a ser general: tot parà, fins i tot el comerç i les botigues, i els guàrdies urbans. L'única empresa que no ho va fer va ser, paradoxalment, el Forn del Vidre (14), que era un focus d'agitació anarco-sindicalista, i no va poder parar per trobar-se llavors incautat per l'Estat.

Durant aquests quatre dies de vaga general, la Rambla era plena de gom a gom de treballadors i treballadores, sobretot, sense que els cotxes poguessin passar. La gent es manifestava compactament, però en silenci, en suport de les demandes laborals. Albert Ferri afirma que (15): *el dia 26 una manifestació de dones s'enfrontà a pedrades amb la guàrdia civil*, cosa que no he pogut comprovar a través dels testimonis, que afirmen que les manifestacions que es desenvoluparen durant els dies de la vaga en suport de les demandes laborals i en solidaritat amb els detinguts van ser pacífiques, ja que per l'èxit de la vaga el que aleshores interessava era d'evitar els aldarulls, l'enfrontament directe amb les forces repressives, que podria ocasionar més detinguts. Es tractava per tant de mobilitzar tothom pacíficament a fi d'evitar la repressió de la guàrdia civil.

3.3.— *L'acabament de la vaga.*

El dia 26 de març quan la Pepa Maca es manifestava, junt amb d'altres milers d'obreres per la Riera, fou envoltada per la guàrdia civil, i el capità l'interpel·là:

— *¿Ud. no me prometió que si le daban los 15 duros, volverían a trabajar y no armarian jaleo?*

— *Sí, nosaltres vam donar la nostra paraula, però els qui no l'han complert han estat els amos que ens ho han pres!*

— *¿Cómo que se lo han quitado?*

— *¡Sí!*

Llavors la guàrdia civil se la va endur cap a l'Ajuntament, i en veure això tothom va seguir, i es formà una manifestació d'alguns milers de dones expectants. La guàrdia civil, pressionada per les dimensions i la volada que havia agafat la vaga —tot Mataró era tancat i tot Mataró era al carrer—, i pressionada per la força exhibida per tota la classe treballadora mataronina unida, es veié obligada de bell nou a arbitrar en el conflicte per a posar-li fi. Així, a l'arribada de l'alcaldia hi hagué un petit enfrontament verbal entre el batlle, Joaquim Boter de Palau, i el capità de la *benemèrita*:

— *¿Pero qué pasa? Ud. lo que tiene que hacer es poner orden en lugar de llevar aquí a toda esta multitud!*

— *No, no, esto hay que aclararlo, el por qué la gente se ha echado a la calle!*

— *Pero la responsabilidad es suya!*

— *Mia, no!*

Aleshores el capità va trucar a la Patronal i féu comparèixer a l'Ajuntament a alguns empresaris, i s'establí un diàleg entre els empresaris i el capità de la guàrdia civil:

— *¿Qué pasa aquí?*

— *¡Ah, es que esto de los 15 duros no era ninguna ley!*

— *Ah, ¡pero Uds. se los dieron!*

— *Nosotros se lo dimos porque quisimos.*

— *¡Porque quisieron, pues a partir de ahora es ley! ¡O ustedes se comprometen a volverles a pagar los quince duros o sinó seremos nosotros los que haremos abrir las fábricas!*

Després que els fabricants es comprometessin a tornar a pagar els 15 duros mensuals, el capità, tot dirigint-se cap a la Pepa Maca, li digué:

— *¿Qué? Solucionado, ¿no?*

— *No, solucionat no, perquè a Barcelona hi ha quatre companys agafats i nosaltres no tornarem al treball encara que ens donguin els 15 duros fins que aquests companys siguin posats en llibertat!*

Aleshores, el capità trucà a la *Jefatura* de Barcelona, i en poques hores els quatre detinguts retornaren a Mataró. La vaga s'havia acabat, amb un èxit total per als vaguistes, car fins i tot arribaren a cobrar els quatre dies de vaga. La victòria aconseguida havia estat possible per l'excel·lent organització, i les dimensions extraordinàries que adquirí, mercès a l'entusiasme i abnegació de la classe obrera mataronina,

que es mantingué durant els dies del conflicte ben unida i combativa. La publicació “La Batalla” (16) del POUM, referint-se a les vagues de la primavera del 1946 a Catalunya, diu: *La esperanza ha prendido hasta en los escépticos y cansados, el entusiasmo ha crecido en todos*. I talment, aquest era l’ambient que es vivia en la classe treballadora catalana, en la primavera del 1946, arran de les conquestes obreres, en aquells primers anys del franquisme tan difícils, fruit de l’esforç i la lluita organitzada, del sacrifici dels nostres treballadors i treballadores.

3.4.– *Conclusions.*

Primerament cal destacar l’èxit total de la vaga general que s’aconseguí mitjançant el seu funcionament i organització perfectes. Evidentment, no s’ho esperaven les autoritats i van ser superades per les dimensions del conflicte. Són diversos els aspectes que cal remarcar d’aquesta vaga:

- a) La unitat de tota la classe obrera mataronina, i de tota la ciutat, en aquest conflicte impulsat majoritàriament per la gent de la CNT.
- b) La solidaritat mostrada entre tots els treballadors, i també dels botiguers envers els obrers, i la solidaritat amb els detinguts.
- c) El rebuig per part dels treballadors de la mediació del sindicat vertical, la CNS, en les seves relacions amb el patronat, tot tirant endavant una vaga d’acció directa.
- d) El paper jugat per les treballadores: les dones foren efectivament les qui donaren la cara i coordinaren i estengueren la vaga per tota la ciutat alhora que organitzaren les múltiples manifestacions per reforçar les demandes laborals i la solidaritat amb els detinguts.

L’èxit d’aquesta vaga demostrà al franquisme “triomfant”, que el poble treballador català no era del tot vençut, que se li podia fer front —i fins i tot guanyar— en circumstàncies tan desfavorables. I la mobilització general enfortí la confiança en la lluita i donà peu a l’esperança d’enderrocar el règim feixista.

Ricard de Vargas-Golarons

NOTES

- 1.- FERRI, Albert; MUIXÍ, Jordi; SANJUAN, Eduardo: *Las huelgas contra Franco*. Barcelona, Planeta, 1978.
- 2.- BARBA, Bartolomé : *Dos años de Gobierno Civil en Barcelona*. Madrid, 1948. Pág. 61: *Estábamos en vísperas —se decía— hacia el mes de septiembre de 1945— de una ofensiva general del extremismo. La Policía, registraba en efecto, ciertos conatos de actividad y tenía la impresión de que los restos de la CNT pretendían actuar...*
- 3.- Octaveta impresa per la UGT de Catalunya, 1946.
- 4.- BARBA, Bartolomé : *Dos años de Gobierno Civil en Barcelona*. Madrid, 1948. Pág. 71.
- 5.- "Solidaridad Obrera", núm. 16 (abril de 1946), pág. 4-5.
- 6.- "Las Noticias", núm. 4 (abril de 1946).
- 7.- "La Batalla", núm. 7 (1 de maig de 1946).
- 8.- "Diario de Barcelona". *Las restricciones eléctricas*, núm. 74, any 155 (27-3-1946).
- 9.- BARBA, Bartolomé : *Dos años de Gobierno Civil en Barcelona*. Madrid, 1948. Pág. 37-38.
- 10.- Testimoni de Guillermina Peiró.
- 11.- FERRI, Albert : *Las huelgas contra Franco*. Pág. 83.
- 12.- "Solidaridad Obrera", núm. 17 (abril de 1946), pág. 5.
- 13.- "Lluita", núm. 44 (13 d'abril del 1946).
- 14.- Testimoni de Guillermina Peiró.
- 15.- FERRI, Albert : *Las huelgas contra Franco*. Pág. 89.
- 16.- "La Batalla", núm. 6 (febrer-març del 1946).

BIBLIOGRAFIA

a) Testimonis orals:

- Jaume Roig.
- Guillermina Peiró.

b) Llibres:

- FERRI, Albert; MUIXÍ, Jordi; SANJUAN, Eduardo : *Las huelgas contra Franco*. Barcelona, Planeta, 1978.
- BARBA, Bartolomé : *Dos años de Gobierno Civil en Barcelona*. Madrid, Javier Morata Editor 1948.

c) Publicacions obreres clandestines:

- "Solidaridad Obrera", núm. 16, 17 (abril del 1946).
- "La Batalla", núm. 6, 7 (febrer-març i maig del 1946).
- "Lluita", núm. 44 (13 d'abril del 1946).
- "Las Noticias", núm. 4 (abril del 1946).

d) Octavetes clandestines:

- Octaveta impresa per la UGT de Catalunya, el 1946.
- Dues octavetes de la CNT de Catalunya, del 1946.

e) Premsa Oficial:

- "Diario de Barcelona", núm. 74, any 155, article sobre *Las restricciones eléctricas*. (27 de març de 1946).